

Bölüm 3

TÜRKİYE'DE SÖZLÜ TARİH ADLI LİSANSÜSTÜ TEZLERE GENEL BAKIŞ

Mehmet ORAN¹

Söz ile tarih arasındaki ilişki ve bağlam çok eski dönemlere dayanmaktadır, hatta tarih yazımının ortaya çıkmasını sözün kayda geçirilmesiyle başladığını söylemek mümkündür. Bu sebeple sözlü gelenek yıllar boyunca tarihçilerin yararlandığı temel kaynaklardan biri olmuştur (Avcı Akçalı & Aslan, 2012: 673). Sözlü tarihin kökeni Herodot ve Thukydides'e kadar dayanmaktadır. O dönemlerde devlet meseleleri yazılı olarak kaydedilmediği için olaylara müdahil olan insanların olaylar hakkındaki anlatımlarına güven söz konusuydu (Danacıoğlu, 2001: 131). Ancak yazılı kaynakların değer kazanmasıyla birlikte sözlü tarih arka planda kalmıştır ve sözlü tarih yerini kaynaklara ve dokümanlara dayalı tarih yazımına bırakmıştır (Avcı Akçalı & Aslan, 2012: 673).

Yazının bulunması sözlü tarih açısından olumsuz bir durum gibi görünse de sözlü tarih insanoğlunun her daim başvurabileceği en yaygın kaynaklardan biri olarak varlığını sürdürmüştür. Yazının bulunmasına kadar tarihi birikimler ve tecrübeler sözlü tarih sayesinde muhafaza edilip saklanmıştır. İnsanların deneyimleri, tecrübeleri, sevinçleri, hüznüleri vs. sözlü tarih vesilesiyle nesilden nesile aktarılmıştır (Fidan, 2011: 140).

Sözlü Tarih

1800'lere kadar akademik tarih ile birlikte kullanılan sözlü tarih, yazılı olmayan kaynakların kullanımından dolayı yeterli ilgiyi görememiştir. Ancak 2. Dünya Savaşı'ndan sonra bazı alanlarda yazılı kaynak yetersizliğinden ötürü tekrar kullanılmaya başlanmıştır. Böylece sözlü belgeler yazılı belgelerin yanında yerini almış ve bilimsel değerini yeniden kazanmıştır (Beldağ & Balcı, 2017: 177).

Sözlü tarih, insanlar tarafından kurulan ve insan hayatını tarihin içine sokan, kahramanlarını yalnızca liderlerin arasından değil sıradan insanlar arasından da seçen bir tarih türüdür (Thompson, 1999: 18). Tokmak (2016: 84) sözlü tarihi, tarihe her zamanki bakış açısından farklı bakan zihin ürünü olarak belirtmiştir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mehmet.oran@usak.edu.tr

KAYNAKÇA

- Aday, O. (2017). *Belgesel sinema üzerine sözlü tarih uygulamaları: göç belgeselleri*, Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akbaş, M. (2009). *Mamak Askeri Cezaevi'nde bir kadın koğuşunda 'Kamusal'ı tartışmak: Bir sözlü tarih çalışması*, Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Altınok, A. C. (2019). *1970'li yıllarda görev yapan öğretmenlerin dilinden öğretmenlik mesleği: Sözlü tarih araştırması*, Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Aracı, E. (2018). *İstanbul'daki alternatif tiyatroların psiko-sosyal açıdan sözlü tarih yöntemi ile değerlendirilmesi*, Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Arslan, Y. (2012). *Yerel ve sözlü tarih algısının ortaöğretim öğrencileri üzerindeki yansımaları (Tunceli merkez örneği)*, Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, B. (2017). *Tarih öğretiminde sözlü tarihin yeri ve kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri*, Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Avcı Akçalı, A. (2007). *Yerel tarih ve tarih eğitimine katkısı*, Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İzmir.
- Avcı Akçalı, A. ve Aslan, E. (2012). Tarih öğretiminin iyileştirilmesi yolunda alternatif bir yöntem: Sözlü tarih, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 669-688.
- Ayhan, B. (2012). *Samsun'daki Kıbrıs gazilerinin gözüyle 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı üzerine bir sözlü tarih çalışması*, Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler, Tokat.
- Baranoğlu, A. F. (2014). *Ayşe Cebesoy Sarıalp'in gözüyle Cebesoy Ailesi ve yakın tarih (sözlü tarih çalışması)*, Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü İstanbul.
- Beldağ, A. ve Balcı, M. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih yönteminin kullanımı: Nitel bir çalışma, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(9), 176-189.
- Borazan, N. G. (2019). *İsmail Tufan ile sözlü tarih çalışması: Türkiye'de gerontolojinin (yaşlılık biliminin) gelişimi*, Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Cabul, E. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde sözlü tarih deneyimleri: Geçmişten günümüze bayramlar*. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sakarya.
- Coşkun, B. (2019). *Türkiye'de 1970-2000 yılları arası televizyon eğlence programları ve gündelik hayat: Bir sözlü tarih çalışması*, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çaykent, Ö. (2015). Sözlü tarih, Ahmet Şimşek (Ed.) *Tarih için metodoloji*, Ankara: Pegem Akademi.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Ulu-dağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-201.
- Çulha, B. (2006). *Tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri*, Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin izleri, Yanıbaşımızdaki tarih için bir kılavuz*, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Değirmencioglu, E. (2017). *Silivri Akören Köyü üzerine bir sözlü tarih çalışması*, Yüksek lisans tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli.
- Demir, M. (2018). *İstanbul'da yaşayan Kore Savaşı gazileri üzerine sözlü tarih çalışması*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Demirci, H. (2013). *Sosyokültürel değişim sürecinde Kazak ailesi ve çocuk terbiyesi (sözlü tarih araştırması)*, Doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). Sekizinci sınıf öğrencilerinin tarih öğretiminde kullanılan zaman ve kronolojiyle ilgili bazı kavramları anlama düzeyi, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 19, 155-163.
- Dere, İ. (2017). *Sosyal bilgiler derslerinde bir öğrenme ve öğretme yöntemi olarak sözlü tarih*, Doktora tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Fidan, S. (2011). Sözlü Kültür-sözlü tarih ilişkisi bağlamında Niş Türküleri, *Turkish Studies*, 6(4), 139-148.
- Geylani, N. (2012). *1923-1950 arası Mersin'de gündelik hayatın ve sosyal mekânların dönüşümüne yönelik bir sözlü tarih çalışması*, Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

sü, Mersin.

- Güçlü, M. (2013). Eğitim tarihi araştırmalarında sözlü tarih uygulaması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 100-113.
- İşıksay, S. (2010). *Geleneksel Yozgat evlerinde yaşam ve anlam: Evin sözlü tarihi*, Yüksek lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- İncegöl, S. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde örnek bir sözlü tarih uygulaması*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kabapınar, Y. ve İncegöl, S. (2016), Değişim ve süreklilik bağlamında oyun ve oyuncağa bakmak: Bir sözlü tarih çalışması, *Türk History Education Journal*, 5(1), 74-96.
- Kara, S. (2019). *Sözlü tarih yönteminin ortaöğretim öğrencilerinin tarih algısı üzerindeki yansımaları*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, M. (2013). *Sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek bir öğretim yöntemi olarak sözlü tarih: amaç-içerik-uygulama*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kırılmaz, E. D. (2015). *Türkiye Cumhuriyeti'nde kurulan ilk kadın basketbol takımına dair sözlü tarih çalışması*, Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kızmaz, İ. (2013). *1960-1980 yılları arasında İstanbul'da halk dansları – sözlü tarih çalışması*, Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kocataş, E. (2019). *Kırsalda milliyetçi tahayyül, tarihsel bellek ve amnezi: Datça Yarımadası'nda bir sözlü tarih çalışması*, Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Köksoy Karpat, G. (2009). *Tarihsel alanlarda sözlü tarih bilgisine dayalı kentsel tasarım kriterlerinin oluşturulması; Kemeraltı Anafartalar Caddesi (İzmir)*, Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kuru, G. (2009). *Tarih öğretimi açısından sözlü tarih yazımı: Karaca Ahmet Dergâhı örneği*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Küpçü, E. (2014). *Sözlü tarih kavramı ve sözlü tarihin tarih öğretimindeki rolü*, Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Mutlu Kılıç, E. (2016). *Neoliberal politikalar çerçevesinde Türkiye'de kentsel dönüşüm ve kentsel mekânı yeniden anlamlandırma sözlü tarih bilgisi: İzmir-Kadifekale Kentsel Yenileme Projesi örneği*, Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Oğuz, M. (2019). *Toplumsal cinsiyet ve milliyetçilik: Muğla, Gaziantep ve Rize'de bir sözlü tarih çalışması*, Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öner, H. (2019). *Sözlü tarih kuramına göre Girit Harbi*, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öz, B. H. (2019). *Hollanda'daki türk tiyatro hareketinin sözlü tarih yöntemiyle incelenmesi*, Yüksek lisans tezi, Doku Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Öz, M. (2018). 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının anlatılmasında sözlü tarih metodunun kullanımına yönelik öğretmen görüşleri, Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Özer, E. (2012). *Sosyal Bilgiler dersinde yerel ve sözlü tarih etkinliklerinin programlanması*, Yüksek lisans tezi, Konya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Özkaya, E. (2014). *Çukurova Anonim halk edebiyatı ve aşık edebiyatında sözlü tarih*, Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özkul, M. (2019). *Kütahya'da meskûn Üsküp muhacirleri (sözlü tarih çalışması)*, Yüksek lisans tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler, Kütahya.
- Polat, U. (2018). *Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih çalışmasına bir örnek: Tokat merkez mahalle isimleri*, Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Sağlam, M. (2010). *1970-1975 Dönemi ilkökul öğrencilerinin eğitim deneyimleri: sözlü tarih yöntemiyle bir çalışma*, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ankara.
- Sarı, İ. (2002). *Sosyal Bilgiler Dersi tarih ünitelerinde bir yöntem olarak sözlü tarih*, Yüksek lisans tezi, Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Sarı, İ. (2007). *Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih etkinliklerinin öğrenci başarı, beceri ve tutumlarına etkisi*, Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Saruhan, A. (2020). *Aydın'daki Kıbrıs gazilerinin gözüyle 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı üzerine sözlü tarih çalışması*, Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Sayımlı, S. (2017). *İlkokul öğrencilerinin sözlü tarihe yönelik tutumlarının incelenmesi*, Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Sazan, L. (2014). *Sözlü tarih çalışması: Derikli Ermenilerde ve Kürtlerde mekân ve hafıza*, Yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sözlü tarih araştırmaları için pratik el kılavuzu* (2006). İstanbul: Bilim ve Sanat Vakfı Türkiye Araştırmaları Merkezi.
- Şahin, Ö. (2004). Geçmiş, tarih ve sözlü tarih, *Mülkiye Dergisi*, 28(244), 111-126.
- Şahin, Ö. (2019). *Bir sözlü tarih çalışması: Çerkes (Adige) boylarından Şapsiğlarınve Kabardeylerin günümüzdeki göç ve kimlik algısı*, Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, S. (2019). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamalarının etkililiği ve önemi*, Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Şenalp, T. (2012). *1950'lerden bugüne Türk makam müziğinin değişimi sözlü tarih çalışması*, Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tedmem, Z. S., Palancı, M., Kandemir M. ve DüNDAR, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi, *Eğitim ve Bilim*, 173(39), 430-453.
- Thompson, P. (1999). *Geçmişin sesi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Thompson, P. and Bornat, J. (2017). *The voice of the past oral history. Fourth Edition*,. Oxford University Press.
- Timmins, F. ve McCabe, C. (2005). How to conduct an effective literature search, *Art & Science Study Skills*, 11(20), 41-47.
- Tokmak, M. (2016). Sözlü tarih ve derinlemesine görüşme, *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (3), 83-98.
- Tonbul, T. (2010). *Üçüncü hizmet bölgesinde görev yapan öğretmenlerin problemlerine ilişkin bir sözlü tarih araştırması (1995-2005)*, Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Tural, A. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmalarına ilişkin tutumları, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 1409-1419.
- Turgut, H. (2018). *Feminist bakış açısından evlilik ve kumalığa dair kadın anlatıları: Bir sözlü tarih çalışması*, Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler, Mersin.
- Uygun, S. (2003). *Türkiye'de öğretmenlik mesleğine ilişkin bir sözlü tarih araştırması (1937-1954)*, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Varol, M. (2019). *Hatıralar ve hatıratlar ışığında Ülkücü Gençlik Hareketi'nin sözlü tarihi (1970-1990)*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Yazıcı, F. Ve Mert, G. (2017). Sözlü tarih yönteminin 4. sınıf düzeyinde etkililiği, *Turkish History Education Journal*, 6(2), 324-342.
- Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi: Ankara.
- Yow, V. R. (2015). *Recording oral history: A guide for the humanities and social sciences*. Third Edition. Rowman & Littlefield.